

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 223

Archeologienota

Groene Briel te Zelzate (OVL)

Programma van Maatregelen

JANSSENS D. & VANDENBRUAENE M.

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2017
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Claeys Simon & Janssens David
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid bij eventuele schade voortvloeiend uit de adviezen.

Inhoudsopgave

1	Gemotiveerd advies.....	- 4 -
2	Programma van maatregelen.....	- 5 -
2.1	Administratieve gegevens	- 5 -
2.2	Aanleiding van het vooronderzoek	- 10 -
2.3	Resultaten bureauonderzoek	- 10 -
2.4	Vraagstelling en onderzoeksdoelen	- 12 -
2.5	Onderzoeksstrategie en -methodes	- 12 -
2.6	Afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	- 15 -
2.7	Randvoorwaarden	- 15 -
3	Besluit	- 16 -
4	Plannenlijst	- 17 -
5	Lijst van figuren	- 18 -

1 Gemotiveerd advies

Tijdens het bureauonderzoek, uitgevoerd door ADEDE bvba, werd vastgesteld dat de reeds bestaande bronnen niet voldoende informatie bevatten om vast te stellen of zich al dan niet een archeologische site binnen de contouren van het onderzoeksgebied bevindt.

De historische kaarten tonen aan dat sinds eind 18de eeuw, het onderzoeksgebied steeds dienst deed als landbouwgrond of weideland. Het huidig gebruik is nog steeds weideland. Op de locatie van het onderzoeksgebied en in de onmiddellijke omgeving ervan is nog geen voorgaand archeologisch onderzoek uitgevoerd.

De resultaten van het bureauonderzoek (infra) hebben aangetoond dat er een verwachting mogelijk is naar archeologische restanten uit verschillende tijdsfasen. De grootte en vorm van het onderzoeksgebied maken het mogelijk om een interpretatie van potentiële sites in een ruimere omgeving te maken.

Dit alles in overweging genomen blijkt verder vooronderzoek, met ingreep in de bodem, noodzakelijk voor het bepalen van de aard en aanwezigheid van mogelijke sporen of een archeologische site ter hoogte van het onderzoeksgebied. Gezien de eigenaar geen toestemming geeft om het terrein te betreden en de principiële haalbaarheid van de verkaveling, die momenteel door de ontwikkelaar wordt nagegaan, de doorslaggevende factor wordt bij de geplande verkaveling adviseert ADEDE bvba hier een uitgesteld vooronderzoek aan de hand van proefsleuven.

2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode	2017G102
Site	Zelzate – Groene Briel
Projectsigle ADEDE	ZEL-GRO
Ligging	Groene Briel / Denderdreve 9060 Zelzate
Bounding Box	Punt 1 (ZW): X: 109814m Y: 210726m Punt 2 (NO): X: 109918m Y: 210827m
Topografische kaart	Zie plannr. 1 (onderaan paragraaf)
Kadaster	Zelzate, Afd. 1, Sectie A 309/C
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Opdrachtgever	Nv Projectontwikkeling Polken 33 9190 Stekene
Aard van de vervolgwerken	Verkaveling, aanleg wegenis
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Simon Claeys 2017/00184 Alexander Cattrysse 2017/00187
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	Janssens D. & Vandenbruaene M., 2017, Archeologienota Groene Briel te Zelzate (Oost- Vlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 223, Gent.
Grootte projectgebied	Ca. 4933m ²
Periode uitvoering	Augustus 2017
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, bureauonderzoek, metaaltijden
Verstoorde zones	Nvt.

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

ZELZATE - GROENE BRIEL

Plannr. 1
Topografische kaart

2017G102 01/08/2017

© AGIV

Legende

 Projectgebied

0 900
Meter

ZELZATE - GROENE BRIEL

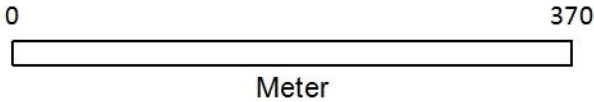
Plannr. 2
Orthofoto 2016

2017G102 01/08/2017

© AGIV

Legende

Projectgebied

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

ZELZATE - GROENE BRIEL

Plannr. 3
GRB (kadaster)

2017G102 01/08/2017

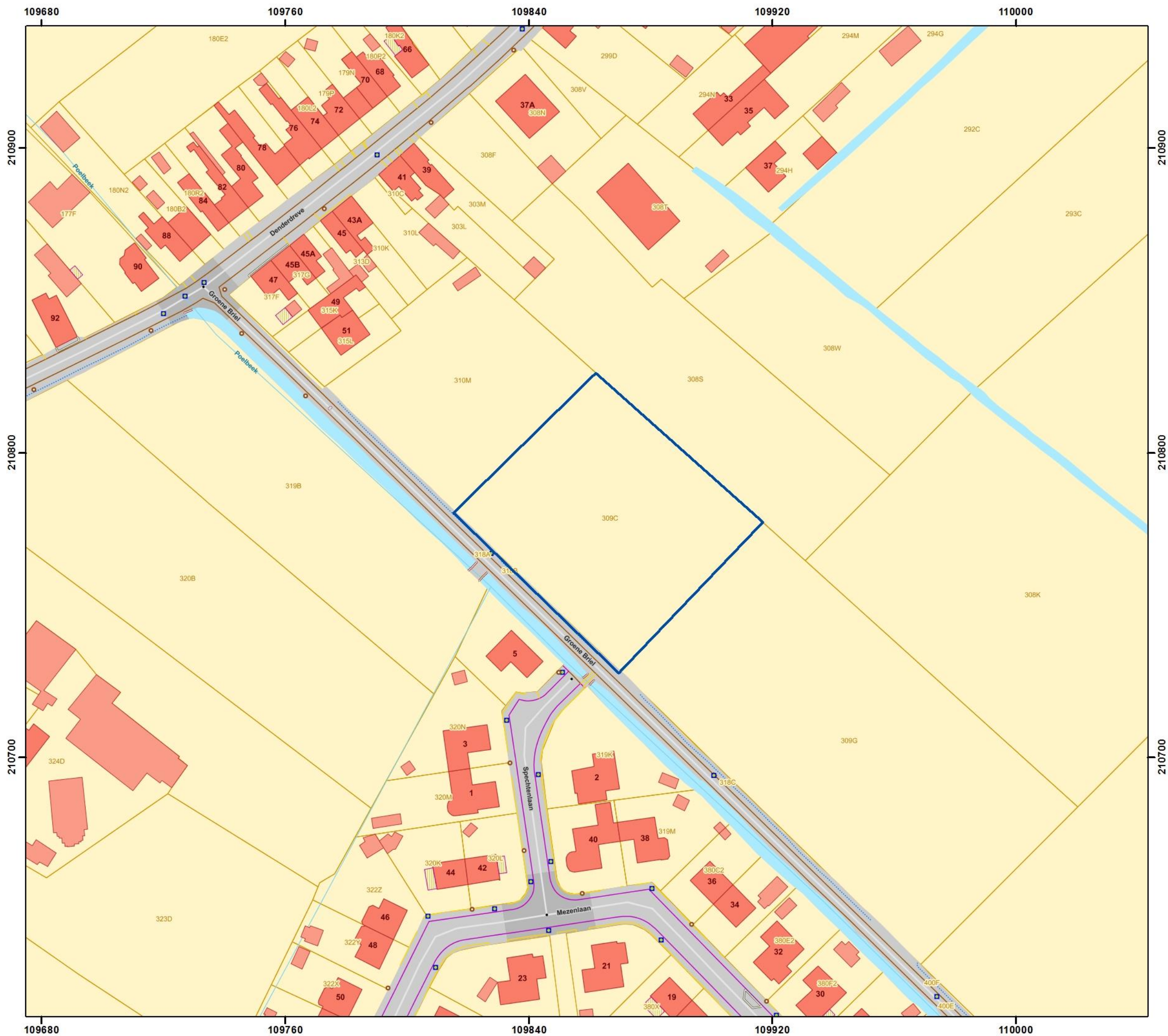
© AGIV

Legende

 Projectgebied

0 90
Meter

ZELZATE - GROENE BRIEL

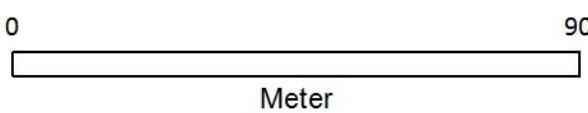
Plannr. 5
Inplantingsplan geplande toestand

2017G102 01/08/2017

© AGIV

Legende

Projectgebied

2.2 Aanleiding van het vooronderzoek

De archeologienota voor het onderzoeksgebied langs de Groene Briel te Zelzate wordt opgemaakt naar aanleiding van de geplande aanvraag tot het bekomen van een verkavelingsvergunning voor het perceel Zelzate Afd.1, Sectie A 309/C, waarbij de totale oppervlakte van het kadastraal perceel waarop de aanvraag betrekking heeft, 3000m² of meer beslaat. De initiatiefnemer is hierdoor verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

De geplande ontwikkeling van het terrein houdt momenteel enkel een verkaveling in. De bedoeling is om hier later een aantal open en halfopen woning te bouwen alsook een wegenis met bijhorende riolering en een fiets/wandelpad in groenuitvoering. De aanleg van de wegenis zal de bodem centraal binnen het perceel verstoren over een oppervlakte van min. 1000m², de oppervlakte van de toekomstige verstoring door de huizen is niet gekend. Ook de verstoringsdieptes zijn nog niet gekend. Om een genivelleerd vlak te bekomen zal het volledige terrein over tot noch toe onbekende diepte worden afgegraven. Gezien de ontwikkelaar van de gronden een haalbaarheidsstudie uitvoert naar de principiële haalbaarheid van de verkaveling is een bureauonderzoek opgestart waarbij wordt uitgegaan van een maximum (integrale) verstoring van het volledige projectgebied.

2.3 Resultaten bureauonderzoek

In het kader van het opstellen van de archeologienota werd een bureauonderzoek (projectcode: 2017G102) uitgevoerd. Tijdens dit bureauonderzoek werd aan de hand van reeds bestaande bronnen het onderzoeksgebied geografisch, geo(morfo)logisch, historisch en archeologisch gesitueerd.

De analyse van de gebruikte historische kaarten geeft aan dat het onderzoeksgebied steeds in gebruik was als akkerland / weiland.

Op de Frickx kaart van 1712 wordt het plangebied weergegeven als weiland ten noordoosten van de kapel van O.L.Vrouw van Stoupe (Ertvelde) en niet nabij Zelzate. De Frickx kaart focust zich voornamelijk op stadskernen en grotere gebouwen zoals kerken en op hoofdwegen en waterlopen. De Ferrariskaart schetst een duidelijker beeld en situeert het gebied als weiland gelegen naast de Groene Briel met bomenrij, ten noordoosten van de wijk De Katte en ten noordwesten van Zelzate. Op de kaarten van de Atlas der Buurtwegen, van Vandermaelen en van Popp wordt het projectgebied steeds voorgesteld als weideland gelegen langs de Groene Briel (Semier n°22), met om de hoek de Denderdreve (Chemin n°5) met aanduiding van gebouwen en het "Papegaey Cabaret".

Gezien het historische kaartmateriaal slechts terug gaat tot de vroege 18de eeuw is het noodzakelijk andere bronnen te raadplegen om na te gaan of er zich mogelijk een archeologische site binnen de contouren van het onderzoeksgebied kan bevinden.

Er zijn in de directe omgeving van het onderzoek weinig archeologische onderzoeken uitgevoerd, die allen handelen over vondsten, sporen, sites met betrekking tot de metaaltijden (bronstijd). Zo ligt ten noordwesten van de Groene Briel en Denderdreve de circulaire structuur/grafheuvel (CAI loc. 154941) als beschermde archeologische zone.

Boringen ter hoogte van het onderzoeksgebied zelf zijn in het verleden nog niet uitgevoerd. Uit de resultaten van vroegere boringen in de buurt (straal 100m) kan men vermoeden dat de quartaire afzettingen gemiddeld 1m dikte bevatten, wat mogelijks naar bewaringstoestand toe archeologisch en cultuurhistorisch interessante horizonten kan bevatten. Bij het bodemonderzoek is sprake van een zeer lage tot verwaarloosbare erosiegevoeligheid.

De geplande werken binnen het onderzoeksgebied brengen een aantal bodemverstoringen met zich mee waardoor potentieel bodemarchief integraal zal vernield worden. De bodemopbouw van het gebied laat uitschijnen dat zich onder deze onverstoorde lagen een aantal lagen bevinden die een hoog archeologisch en cultuurhistorisch potentieel hebben. Met andere woorden, mogelijk aanwezige sites of sporen kunnen in deze bodem goed bewaard zijn gebleven en tot heden zich in onverstoorde staat bevinden over de gehele oppervlakte van het onderzoeksgebied. Er kunnen zich archeologische restanten voornamelijk in de vorm van grondsporen bevinden. De verwachting naar sporen uit de metaaltijden is mogelijk omdat bij zeer weinig bodemerosie de kans groter is op bewaring van sporen en artefacten.

Daarom acht ADEDE het noodzakelijk om een vervolgonderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren om de aanwezigheid, aard, bewaringstoestand en spreiding van eventuele archeologische sites te kennen. Gezien de eigenaar geen toestemming geeft om het terrein te betreden en de principiële haalbaarheid van de verkaveling de doorslaggevende factor wordt bij de geplande verkaveling wordt hier de mogelijkheid van het uitgesteld traject gevolgd.

2.4 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem heeft als doel informatie en gegevens te verzamelen die als aanvulling dienen op de reeds bestaande archeologische, geografische, geologische en historische bronnen. Het onderzoek heeft als uiteindelijk doel na te gaan of er een mogelijk archeologisch waardevolle site binnen de contouren van het onderzoeksgebied aanwezig is. Aan de hand van de verzamelde informatie van het proefsleuvenonderzoek, gecombineerd met het reeds uitgevoerde bureauonderzoek, kan vervolgens een verder te volgen strategie uitgewerkt worden voor de bescherming van het archeologisch patrimonium ter hoogte van het onderzoeksgebied. Volgende onderzoeksvragen dienen beantwoord te worden aan de hand van het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem:

- *Zijn er binnen de contouren van het onderzoeksgebied sporen terug te vinden met archeologisch en/of cultuurhistorisch relevante waarde?*
- *Wat is de aard, kwaliteit en informatiewaarde van deze sporen?*
- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
- *Wat is de impact van de geplande werken op deze sporen?*
- *Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?*
- *Welke strategie dient verder gevolgd te worden ter bescherming van het archeologisch patrimonium ter hoogte van het onderzoeksgebied?*

2.5 Onderzoeksstrategie en -methodes

Om na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van parallelle continue proefsleuven over het perceel 309/C van het onderzoeksgebied (zie plannummer 23).

Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven minimum 12m en maximum 15m van middellijn tot middellijn. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en bij voorkeur noord-zuid georiënteerd. Per sleuf en minstens om de 50 meter wordt machinaal een profielput aangelegd, op een dermate manier dat er een geschrinkt patroon ontstaat en men in feite om de 25 meter een zicht heeft op de bodemopbouw van het onderzoeksterrein.

In totaal dienen er 5 proefsleuven parallel aan elkaar aangelegd te worden met een Noordoost-Zuidwest oriëntatie.

Een nadeel van deze onderzoeksmethode is de mogelijke impact op vuursteenconcentraties. Deze worden immers lokaal vernietigd tijdens de aanleg van de sleuven. Indien er een steentijdsite wordt aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek - op basis van de resultaten van het bureauonderzoek kan echter gesteld worden dat de kans hiertoe eerder klein is - dient de onderzoeksmethode aangepast te worden conform de Code van Goede Praktijk. Via deze methode wordt er 10% van het onderzochte oppervlakte opengelegd en onderzocht. Ter plaatse dienen extra volgsleuven en dwarsleuven of kijkvensters aangelegd te worden en dit voor een totale oppervlakte van 2.5% van het totale projectgebied. Een inschatting naar de inplanting van deze volgsleuven, dwarsprofielen of kijkvensters kan via een bureaustudie niet gemaakt worden en dient tijdens de uitvoering van de proefsleuven te gebeuren in functie van de grootste kennisvermeerdering. Via deze methode wordt, conform artikel 8.6.2 van de Code van Goede praktijk 12.5% van het onderzoeksgebied gedekt. Op deze manier wordt er maximale info bereikt tegen een minimale kost. De motivering voor deze keuze dient eveneens toegelicht te worden in de rapportering.

Indien afgeweken wordt van het voorgestelde sleuvenplan dient dit eveneens toegelicht te worden in de rapportering. De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand aan de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (oa. brandrestengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk.

Het voorgestelde vooronderzoek moet niet uitgevoerd worden indien de geplande bouwwerken, waarvoor deze archeologienota wordt opgesteld, niet zullen worden uitgevoerd.

Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

De gewenste competenties voor actoren zijn de volgende:

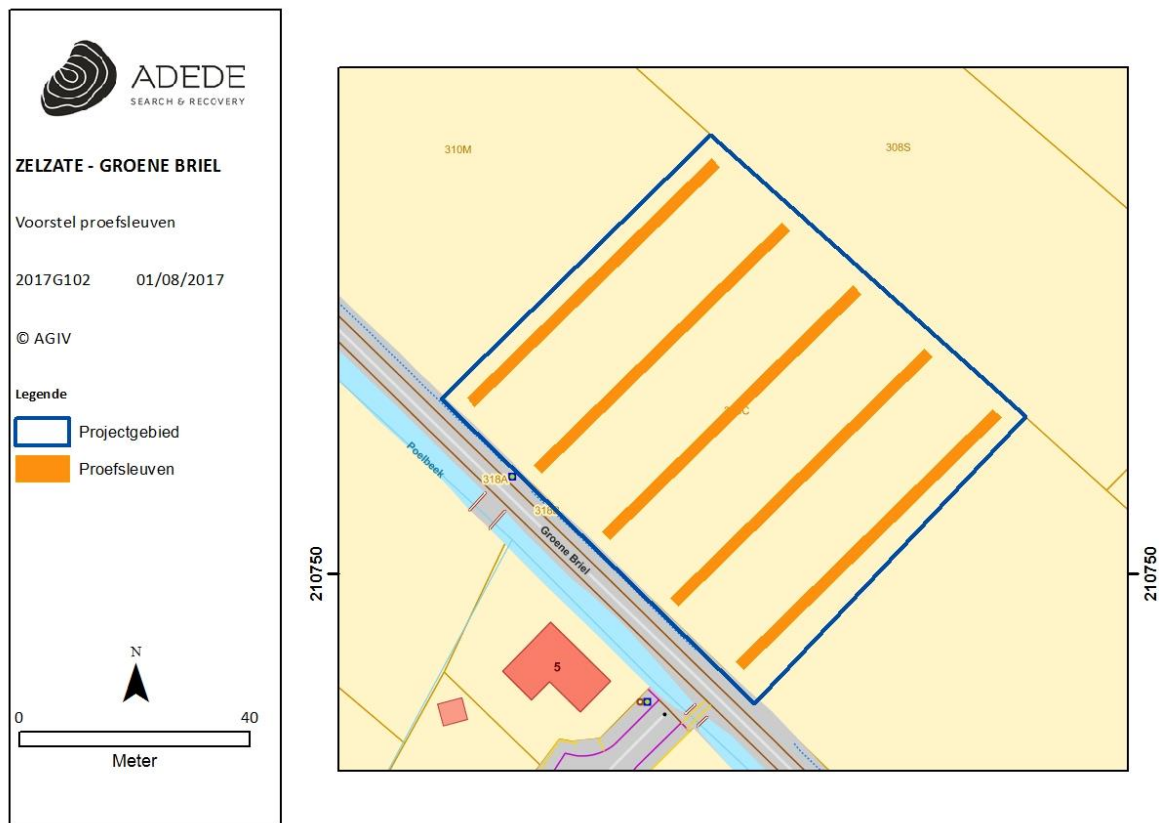
- Veldwerkleider met ervaring in het aanleggen van proefsleuven
- Assistent – archeoloog met ervaring in het aanleggen van proefsleuven
- Erkend archeoloog

Indien tijdens het werken steentijdvondsten worden aangetroffen ondanks de lage verwachting, zal een materiaalspecialist tijdens het veldwerk of de verwerking geraadpleegd worden. Indien uit het proefsleuvenonderzoek blijkt dat er binnen het onderzoeksgebied artefactsites voorkomen en waar deze gelokaliseerd zijn, dient een waarderend archeologisch booronderzoek uitgevoerd te worden.

Via deze methode kunnen er inzichten bekomen worden in de diepte, spreiding, datering en bewaringsgraad van de sites. Daarom dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Op welke dieptes zijn de artefactsites bewaard?
- Wat is hun spreidingsvorm?
- Wat is hun densiteit?
- Hoe is hun bewaringstoestand?
- In welke periodes kunnen ze gedateerd worden?
- Is er vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving nodig en welke strategie zal worden toegepast?

Voorafgaand aan deze methode dienen aan de hand van het proefsleuvenonderzoek zones met verwachtingen opgesteld te worden waarbinnen de boringen uitgevoerd dienen te worden met een tussenafstand van 5m tussen de raaien en 6m afstand tussen de individuele boringen, dit in de vorm van een regelmatig verspringend driehoek grid. Deze boringen dienen ingemeten te worden met een GPS-toestel, zodat de coördinaten (x, y en z) gekend zijn. De precieze positie, oriëntatie en omvang van de grids is nader te bepalen op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek. Het type grondboor dat gebruikt zal worden is een Edelmanboor met een diameter van 12cm. De boringen worden handmatig uitgevoerd tot een diepte die tijdens het onderzoek dient bepaald te worden. Van elke boring worden zowel de volledige diepte, als de onder- en bovengrens van de horizonten geregistreerd. De opgeboorde sedimenten zullen steeds de relevante bodemhorizonten omvatten die nodig zijn om een goede evaluatie van de artefactensite(s) te maken. De stalen krijgen per volume een uniek staalnummer, en worden nat gezeefd op een maaswijdte van 1mm op 1mm. Na het drogen worden de vondsten onderzocht door een (materiaal)specialist.

Figuur 1. Sleuvenplan.

2.6 Afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.

2.7 Randvoorwaarden

Gezien de eigenaar geen toestemming geeft om het terrein te betreden en de principiële haalbaarheid van de verkaveling de doorslaggevende factor wordt bij de geplande verkaveling adviseert ADEDE bvba hier een uitgesteld vooronderzoek aan de hand van proefsleuven.

3 Besluit

Uit het bureauonderzoek kon niet besloten worden of er zich al dan niet archeologische resten binnen de contouren van het onderzoeksgebied bevinden.

De bodemopbouw van het plangebied suggereert echter dat hier goede bewaringsomstandigheden zijn voor eventuele sporen.

Het bureauonderzoek toonde een mogelijke verwachting aan van restanten uit de metaaltijden.

Bijgevolg adviseert ADEDE bvba het uitvoeren van een proefsleuvenonderzoek om na te gaan of er sporen bewaard zijn en zo ja, in welke toestand deze zich bevinden.

Indien in tegenstelling tot de geschetste verwachting steentijdartefactsites aangetroffen worden, dient aan de hand van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek overgegaan worden op waarderend archeologisch booronderzoek.

De resultaten van dit uitgestelde vooronderzoek met ingreep in de bodem worden vervolgens in een nota verwerkt waarin ook de te volgen strategie voor de bescherming van het archeologisch/cultuurhistorisch patrimonium dient bepaald te worden.

4 Plannenlijst

Plannr.	Beschrijving	Schaal	Wijze vervaardiging	Datum aanmaak
0001	Projectgebied op topografische kaart.	1:12000	digitaal	01/08/2017
0002	Projectgebied op orthofoto uit 2016.	1:5000	digitaal	01/08/2017
0003	Projectgebied op GRB kaart, kadastrale informatie.	1:1200	digitaal	01/08/2017
0005	Inplantingsplan geplande situatie projectgebied	1:1200	digitaal	01/08/2017
0023	Voorstel sleuvenplan.	1:1000	digitaal	01/08/2017

5 Lijst van figuren

Figuur 1. Sleuvenplan. - 15 -